

VÄSTSVENSKARNAS SYN PÅ PRIVAT BEDRIVEN SJUKVÅRD FÖRE OCH UNDER PANDEMIN

BJÖRN RÖNNERSTRAND

Sammanfattning

Coronapandemin skakar om det svenska samhället i dess grundvalar. Här undersöks pandemins effekter på västsvenskarnas inställning till en liten men för pandemin relevant del av det svenska välfärdssystemets organisering. Närmare bestämt riktar kapitlet fokus mot västsvenskarnas syn på sjukvård som drivs i privat regi. Resultat från de västsvenska SOM-undersökningarna (2015–2019) och SOM-undersökningen om coronaviruset (2020) utgör kapitlets empiriska material. Resultaten visar att västsvenskarnas inställning till att bedriva mer av sjukvården i privat regi legat på stabil nivå under de fem år som föregick pandemin. Under denna tidsperiod var andelen negativt inställda ca 19–23 procentenheter fler än andelen positiva. I ny data från den pandemiska våren 2020 har övervikten av personer negativa till att bedriva mer sjukvård i privat regi vuxit till över 41 procent. Det ökade motståndet märks tydligast bland kvinnor, äldre och personer som ideologiskt står klart till vänster.

Den 11 mars 2020 deklarerade Världshälsoorganisationen WHO att spridningen av coronaviruset var en pandemi. De direkta konsekvenserna av infektionssjukdomen Covid-19 blev mycket kännbara för det svenska samhället. Viruset påverkade allt från folkhälsan och ekonomin till människors umgänge och sociala liv. Under april till juni 2020 insjuknade och dog över 5 000 svenskar. Den svenska ekonomin krympte med 8,6 procent det andra kvartalet 2020. Data från mobiloperatörer visade att svenskarnas resande minskade drastiskt. Få saker var sig lika den pandemiska våren 2020.

De långsiktiga effekterna på samhället kan vi ännu inte förutse. De kortsiktiga effekterna kan vi dock studera redan nu. I denna text vill jag därför undersöka i vad mån pandemin påverkat den svenska opinionen i en central fråga. Fokus riktas mot västsvenskarnas inställning till en aspekt av den svenska vården – synen på sjukvård bedriven i privat regi. Frågan är alltså om pandemin gjort västsvenskarna mer positiva eller mer negativa till en ökning av den andel av vården som bedrivs i privat regi och huruvida en eventuell ”pandemieffekt” slagit olika i olika grupper.

SOM-institutet har i de nationella SOM-undersökningarna mätt svenskars inställning till privat sjukvård sedan mitten av 1980-talet och framåt (Nilsson, 2018). I den västsvenska SOM-undersökningen går mätserien tillbaka till 1990-talet (Nilsson,

2016). De långa mätserierna är en fördel när det gäller att studera hur plötsliga och oväntade händelser påverkar opinionen, så som exempelvis coronapandemin.

Den västsvenska opinionen före och under pandemin

Det empiriska materialet i detta kapitel består av enkätsvar från sex olika SOM-undersökningar. Det är dels fem år av den västsvenska SOM-undersökningen, från åren 2015–2019. Därtill används data från SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Den västsvenska SOM-undersökningen är i fält under hösten. Enkäten skickas ut till ett slumpmässigt urval av västsvenskar i september varje år. Datainsamlingen stänger runt årsskiftet.¹ SOM-undersökningen om coronaviruset var en specialundersökning. Den skickades ut till 6 000 slumpmässigt utvalda svenskar och var i fält mellan den 14 april - 28 juni 2020². Eftersom analyserna i det här kapitlet fokuserar på Västsverige görs den empiriska undersökningen på de västsvenskar som fanns med i det riksrepresentativa urvalet. Det var totalt 447 personer.

Kapitlet belyser alltså hur pandemin och dess samhällskonsekvenser påverkat västsvenskarnas inställning till privat sjukvård. För att åstadkomma detta görs en jämförelse mellan resultaten från den västsvenska undersökningen hösten 2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset våren 2020. Frågan är huruvida stödet för att bedriva mer sjukvård i privat regi gått upp eller ner? Men även resultat från åren 2015 till 2019 redovisas. Syftet med detta är att teckna en bild av den ”normala” årliga variationen i synen på privat sjukvård de senaste åren.

För att mäta inställningen till privat sjukvård tillfrågades respondenterna om sin syn på följande förslag: ”Bedriva mer av sjukvården i privat regi”. Svartalternativen var ”Mycket bra förslag”, ”Ganska bra förslag”, ”Varken bra eller dåligt förslag”, ”Ganska dåligt förslag” och ”Mycket dåligt förslag”. Frågan och svartalternativen var identiska i de västsvenska SOM-undersökningarna 2015–2019 och i SOM-undersökningen om coronaviruset våren 2020.

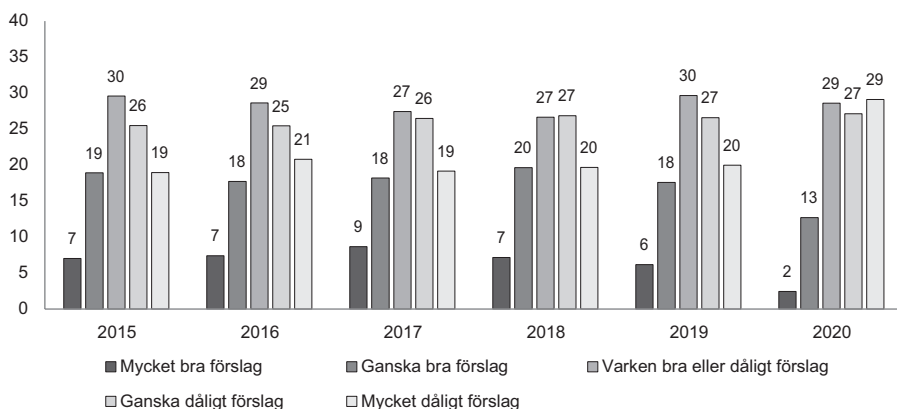
Opinionen kring privat sjukvård förändrad

Figur 1 visar västsvenskarnas inställning till att ”bedriva mer av sjukvården i privat regi” för åren 2015 till 2020. En jämförelse mellan hösten 2019 och våren 2020 indikerar att opinionen kring privat sjukvård förändrats under tiden mellan undersökningarna. Den västsvenska opinionen har förskjutits i riktning mot en mer kritisk hållning.

I den västsvenska SOM-undersökningen hösten 2019 ansåg 6 procent av svars-personerna att det är ett mycket bra förslag att bedriva mer av sjukvården i privat regi, medan 18 procent såg det som ett ganska bra förslag. Andelen som valde svartalternativen ett ganska dåligt eller mycket dåligt förslag var 27 respektive 20 procent. I undersökningen våren 2020 har andelen av svars-personerna som väljer

alternativen mycket eller ganska bra förslag gått ner med 4 respektive 5 procentenheter. Andelen som anser att förslaget att bedriva mer sjukvård i privat regi är mycket dåligt har gått upp med 9 procentenheter.

Figur 1 Västsvenskarnas inställning till att bedriva mer av sjukvården i privat regi 2015–2019 samt under coronapandemin 2020 (procent)

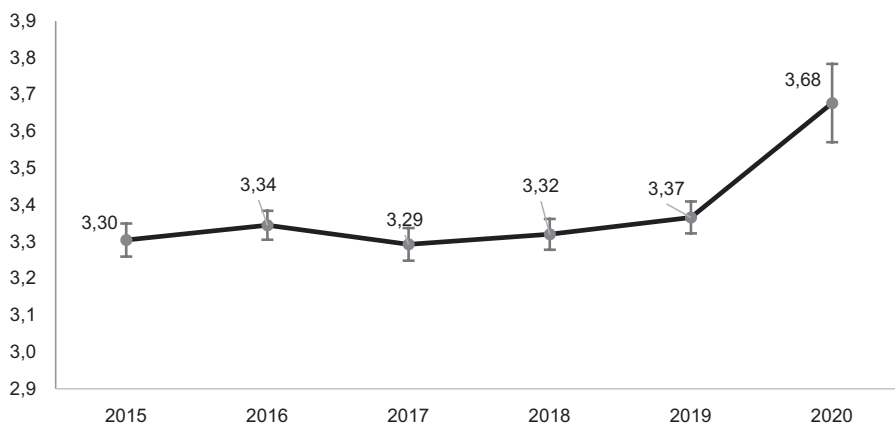
Kommentar: Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om följande förslag? – Bedriva mer av sjukvården i privat regi'. Svartalternativen framkommer i figuren. Fältperioden för den västsvenska SOM-undersökningen 2015–2019 var september till december respektive år. Fältperioden för SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 var april till juni.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015–2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

För att åskådliggöra förändringen i stödet för sjukvård i privat regi kan vi också jämföra opinionsbalansen. Under åren före pandemin var andelen negativa (ganska dåligt och mycket dåligt förslag) ca 19–23 procentenheter fler än andelen positiva (ganska bra och mycket bra förslag).³ I undersökningen från den pandemiska våren 2020 var övervikten av personer som är negativt inställda 41 procentenheter.

I figur 2 redovisas utvecklingen av opinionen kring privat sjukvård uttryckt i medelvärden. Svartalternativen graderas från 1 (Mycket bra förslag) till 5 (Mycket dåligt förslag). Att stödet minskat blir tydligt även utifrån en jämförelse av medelvärdet. Hösten 2019 var medelvärdet på skalan 3,37. Under den pågående pandemin våren 2020 var medelvärdet 3,68. Sett till opinionens utveckling de senaste åren är det en relativt stor förändring. Den största årliga förändringen mellan 2015 och 2019 var 0,05. Mellan hösten 2019 och våren 2020 var förändringen 0,31.

Figur 2 Västsvenskarnas inställning till att bedriva mer av sjukvården i privat regi 2015–2019 samt under coronapandemin 2020 (medelvärde 1–5 och 95-procentigt konfidensintervall)

Kommentar: Fältperioden för den västsvenska SOM-undersökningen 2015–2019 var september till december. Fältperioden för SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 april till juni. Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om följande förslag? – Bedriva mer av sjukvården i privat regi'. Svartalternativen var 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. Medelvärdet har räknats ut genom att svartalternativ 'Mycket bra förslag' är 1, 'Ganska bra förslag' är 2, osv.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015–2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Helhetsbilden av hur den västsvenska opinionen utvecklats i stort kan nyanseras genom en jämförelse mellan olika grupper. Detta illustreras av tabell 1. Stödet under våren 2020 för att bedriva mer sjukvård i privat regi har här uppdelat efter kön, ålder, utbildning och vänster-höger-position. Förändringen jämfört med hösten 2019 anges inom parentes.

Till att börja med bör vi studera raden längst ut till höger. Den anger totalen för antalet svarande inom respektive grupp. Detta värde är viktigt eftersom det ger en bild av osäkerheten i skattningarna. Ju lägre antal svarspersoner desto större statistisk osäkerhet. Resultaten visar att kvinnor våren 2020 var något mer skeptiska till privat sjukvård än män. Andelen mycket kritiska är visserligen ungefär densamma – cirka en tredjedel. Denna grupp har också ökat med cirka 10 procentenheter både bland män och kvinnor jämfört med mätningen hösten 2019. Men opinionsbalansen 2020 var mer negativ bland kvinnor, -48, jämfört med -33 bland män.

Jämförelsen visar också att det finns tydliga ålderskillnader i bedömningarna. I undersökningen 2020 tycks högre ålder hänga samman med en mer kritisk inställning till utökade satsningar på sjukvård bedriven i privat regi. Andelen som tycker att detta är ett mycket dåligt förslag är 35 procent i gruppen 65–85 år. Bland 16–29-åringar är denna andel knappt hälften så stor, 18 procent. Skillnaderna

Tabell 1 *Inställning till att bedriva mer sjukvård i privat regi 2020 efter kön, ålder, utbildning och vänsterhöger-position (procent) och totalt antal svar. Inom parentes visas förändring jämfört med 2019.*

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Antal svar
Samtliga	2 (-4)	13 (-5)	29 (+1)	27 (0)	29 (+9)	409
<i>Kön</i>						
Kvinna	1 (-5)	9 (-8)	32 (+3)	28 (0)	30 (+10)	216
Man	4 (-2)	17 (-1)	25 (-5)	23 (-2)	31 (+11)	191
<i>Ålder</i>						
16–29 år	6 (-3)	18 (0)	34 (-1)	24 (+2)	18 (+2)	50
30–49 år	2 (-3)	15 (-4)	28 (+1)	30 (+2)	26 (+6)	123
50–64 år	3 (-1)	10 (-7)	31 (+3)	25 (+5)	31 (+11)	106
65–85 år	2 (-5)	11 (-5)	25 (-6)	28 (+3)	35 (+14)	130
<i>Utbildning</i>						
Låg	5 (-2)	10 (-5)	25 (-10)	33 (+10)	28 (+8)	61
Medellåg	2 (-3)	12 (-7)	32 (+3)	26 (-3)	28 (+10)	111
Medelhög	1 (-5)	16 (-2)	28 (-2)	21 (-5)	34 (+13)	87
Hög	2 (-4)	13 (-5)	27 (-1)	31 (+3)	28 (+8)	141
<i>Vänster-höger</i>						
Klart till vänster	0 (-1)	0 (-2)	6 (-6)	13 (-17)	81 (+26)	48*
Något till vänster	0 (-2)	2 (-5)	19 (-5)	40 (-1)	39 (+10)	88
Varken vänster/höger	4 (-2)	10 (-3)	34 (-2)	32 (+5)	20 (+2)	111
Något till höger	2 (-5)	26 (-4)	35 (0)	24 (+4)	13 (+6)	121
Klart till höger	8 (+1)	19 (-11)	41 (+6)	14 (-7)	19 (+12)	37*

Kommentar: Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om följande förslag? – Bedriva mer av sjukvården i privat regi'. Svarsalternativen framkommer i figuren. Data från 2020. Inom parentes är förändringen från 2019. Låg utbildning = grundskola eller motsvarande, medellåg utbildning = max gymnasium, folkhögskola eller liknande, medelhög utbildning = eftergymnasial, ej examen från högskola, hög utbildning = examen från universitet eller högskola. Position på vänster-höger-skalan mäts med följande fråga: 'Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?' med svarsalternativen 'Klart till vänster', 'Något till vänster', 'Varken till vänster eller till höger', 'Något till höger' och 'Klart till höger'. * Notera det låga antalet svarspersoner.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

mellan åldersgrupperna har ökat tydligt mellan hösten 2019 och våren 2020. Äldre personer har blivit mer kritiska i samband med coronapandemin, samtidigt som yngre ger uttryck för ungefär samma inställning som under hösten 2019.

I jämförelser med de åldersrelaterade skillnaderna är skillnaden mellan personer med olika utbildningsnivåer inte speciellt stora i undersökningen 2020. Summan av mycket eller ganska kritiska befinner sig i intervallet 54–61 procent för samtliga utbildningsgrupper. Men vi kan dock se en förändring mellan hösten 2019 och våren 2020 bland framför allt lågutbildade. I denna grupp har andelen som anser att mer sjukvård i privat regi är ett ganska eller mycket dåligt förslag ökat med ca 18 procentenheter under den aktuella perioden.

Längst ner i tabellen ser vi hur inställningen till mer sjukvård i privat regi ser ut bland personer beroende på deras ideologiska position. Att personer till höger är mer positiva till privat sjukvård är ingen överraskning. Mer intressant är att studera de gruppvisa förskjutningarna i opinionen mellan 2019 och 2020. Här kan vi se hur de mest kritiska längst ut på vänsterkanten har blivit ännu mer kritiska. Våren 2020 tycker över 80 procent i denna grupp att mer privat bedriven sjukvård är ett mycket dåligt förslag. Det är en ökning med 26 procentenheter jämfört med hösten 2019. Bland personer i det politiska mittfältet eller till höger är förändringarna mellan hösten 2019 och våren 2020 mindre.

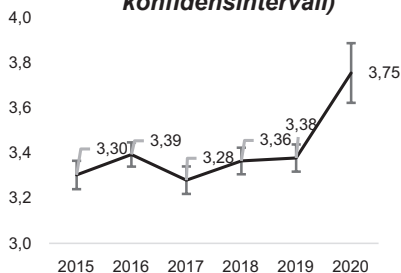
Hittills har vi jämfört gruppkillnader i stödet för mer privat bedriven vård efter kön, ålder, utbildning och ideologisk position (tabell 1). En fördjupning med avseende på kön återfinns i figur 3a och 3b. Där tecknas utvecklingen över tid bland män och kvinnor. Vad som framkommer är att det genomsnittliga stödet 2019 för förslaget var jämförligt bland män och kvinnor. Men bland kvinnor är förändringen mellan 2019 och 2020 mer markant. Ökningen bland kvinnor har gått från 3,38 till 3,75 och bland män från 3,35 till 3,59.

Det privata är politiskt

Västsvenskarnas syn på sjukvård i privat regi har förändrats under coronapandemin. I undersökningen 2019 var andelen negativa ca 19–23 procentenheter fler än de positiva, men 2020 var övervikten 41 procent. Förändringen har skett under loppet av några månader. Mätningen av opinionen 2019 genomfördes ju i den västsvenska SOM-undersökningen, som var i fält mellan september och december, medan uppföljningen gjordes under den intensiva pandemiska senvåren 2020, det vill säga april till juni.

Opinionsförskjutningen ser olika ut i olika grupper. Äldre har blivit markant mer kritiska jämfört med yngre. Personer som står klart till vänster sticker också ut. De har blivit ännu mer kritiska än tidigare. I denna grupp ökade andelen som tycker att mer vård bedriven i privat regi är ett mycket dåligt förslag med 26 procentenheter. Vidare finns det också skillnader mellan män och kvinnor. I undersökningen före pandemin var könsskillnaderna i opinionen kring privat sjukvård små. Våren 2020 intog kvinnor en klart mer kritisk hållning.

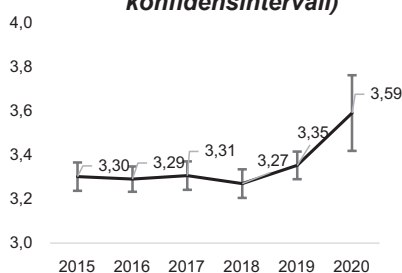
Figur 3a *Kvinnors inställning till att bedriva mer av sjukvården i privat regi, 2015–2020 (medelvärde, 1–5, och 95-procentigt konfidensintervall)*

Kommentar: Se figur 2.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015–2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Figur 3b *Mäns inställning till att bedriva mer av sjukvården i privat regi, 2015–2020 (medelvärde, 1–5, och 95-procentigt konfidensintervall)*

Kommentar: Se figur 2.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015–2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Detta ställer frågan varför inställningen till privat bedriven sjukvård har förändrats⁴, och varför förändringen är mer påtaglig i vissa grupper än i andra. Denna studie är visserligen inte designad för att kunna fastställa drivkraften bakom opinionsförskjutningen eller förklara varför den slår igenom mer bland exempelvis äldre och bland kvinnor, men det är likväl värdefullt att i ljuset av de empiriska fynden diskutera möjliga förklaringar.

En förklaring skulle kanske kunna sökas i ideologiska förskjutningar under den aktuella tidsperioden. Av tabellen ovan framgår att vänster-höger-position är en viktig förklaringsfaktor när det gäller synen på privat sjukvård. Kan då ökade skepsis mot privat vård vara resultatet av en i pandemins spår snabbt uppblossande vänstervind?

Några vänstervindar kunde emellertid inte noteras i samband med den pandemiska spridningen av influensa A(H1N1) 2009. Svenskarnas vänster-höger-sympatier förändrades inte nämnvärt mellan 2008 och 2009 (Martinsson & Andersson, 2020). I ett europeiskt perspektiv verkar inte heller coronapandemin ha påverkat människors ideologiska position i det korta perspektivet. I alla fall om man får tro den begränsade internationella forskning som finns tillgänglig idag (Bol m.fl., 2020). I Sverige kan man dock se en liten ideologisk förskjutning. Andelen som står till vänster och som tillhör den politiska mitten har ökat något, på bekostnad av högersympatisörer (Andersson, 2020). Samtidigt har storleksmässigt motsvarande förändringar på vänster-höger-skalan de senaste åren inte sammanfallit med en förändrad syn på privat sjukvård. På det hela taget verkar ”vänstervindar” inte rimligen kunna duga som förklaring till västsvenskarnas ökade motstånd mot sjukvård i privat regi.

En konkurrerande förklaring kan vara att opinionsförändringen är ett uttryck för vad som brukar kalla "rally-round-the-flag". Det är en socialpsykologisk mekanism som innebär att människor sluter upp bakom etablerade institutioner under yttre hot, så som i detta fall en pandemi. Med avseende på pandemin har effekten kunnat dokumenterats i så måtto att förtroendet för svenska myndigheter ökade under pandemins första fas (Esaïasson m.fl., 2020). Från andra länder rapporteras en uppslutning bakom demokratin (Bol m.fl., 2020).

Måhända är det en uppslutning bakom den traditionella organiseringen av välfärdsstaten som tar sig uttryck i det ökande motståndet mot vård bedriven i privat regi. Det finns tecken på att stödet för välfärdsstaten har ökat i Sverige under pandemin (Andersson, 2020). Därtill finns forskning som visar på att förtroendet för den svenska sjukvården ökade mycket kraftigt i Sverige i samband med pandemin. Hösten 2019 var andelen med mycket eller ganska stort förtroende 68 procent. Den pandemiska våren 2020 var denna andel 88 procent (Andersson & Oscarsson, 2020).

Men "rally-round-the-flag"-hypotesen har tydliga brister. Sjukvård bedriven i privat regi är ju inte direkt ett nytt inslag i den svenska välfärdsstaten. Det är oklart varför västsvenskarna skulle sluta upp "runt samma flagga", dvs. den offentligt bedrivna vården. Men kanske är "rally-round-the-flag" en delförklaring till varför personer klart till vänster blivit ännu mer kritiska till privat bedriven sjukvård än de var några månader tidigare.

Om nu varken ideologin eller psykologin ger hela svaret så finner vi det kanske i byråkratin? Privata utförare av välfärdstjänster är en aspekt av ett bredare reformprogram för den offentliga sektorn som går under betäckningen New Public Management (NPM). Förespråkare för NPM har hävdade att konkurrens och privata utförare i välfärden skulle leda till effektiviseringar och besparingar. (Hood, 1991). Detta blev ett viktigt argument för de reformer som efter de ekonomiska kriserna på 80-talet började genomföras i Sverige.

I vad mån de utlovade effektiviseringarna och besparingarna realiserats är omtvistat. Mot den bakgrunden är det inte överraskande att det under den pandemiska våren 2020 uppstod en livlig debatt kring konsekvenserna av reformer sprungna ur NPM som styrningsfilosofi. I centrum för debatten stod frågan om de föregivna effektiviseringarnas konsekvenser för den svenska krisberedskapen, men den handlade också om privat sjukvård och privata utförare i äldrevården.

En av debattörerna var Jens Stilhoff Sörensen, som är docent och lektor i freds- och utvecklingsforskning. Med anledning av pandemin publicerade han i Svenska Dagbladet (SvD) en debattartikel där han hävdade att NPM:s krav på effektiviseringar och besparingar försatt myndigheterna och sjukvården i ett tillstånd av permanent stress som lett till en urholkning av krisberedskapen (Svenska Dagbladet 2020-03-09).

Kritik mot den privatiserade vården kom också från John Lapidus, som är ekonomhistoriker vid Handelshögskolan i Göteborg. I SvD vänder han sig 23/3

mot att vård via privata sjukvårdsförsäkringar fortsatte som förut, samtidigt som regionerna på grund av pandemin tvingades skjuta upp mycket av den planerade vården. Han fick dock mothugg av branschföreträdare. Eva Erlandsson vid Svensk försäkring menade att privata sjukförsäkringar gör att den totala mängden vård i samhället ökar (Svenska Dagbladet, 2020-03-23).

En annan av debattörerna var journalisten Maria Schottenius i Dagens Nyheter (2020-04-20). Med syftning på äldrevård i privat regi hävdade hon att smittspridning av coronavirus var ett resultat av ”usla arbetsvillkor och privata reglementen.” Inte heller hon fick stå oemotsagd. Den före detta moderatpolitikern Gunnar Hökmark avfärdade påståendena som ett uttryck för ”den ständiga viljan att skylla allt ont på kapitalismen”. Han skrev vidare att överdödligheten var högre i kommunalt bedriven äldrevård (Aftonbladet 2020-06-24).

Debatten om bristande krisberedskap och driftsformens betydelse för Corona-relaterad överdödlighet i äldrevården kommer troligen fortsätta. Utredningar och forskning lär följa. Klart är likväl att coronapandemin har blottlagt bokstavligt talat livsfarliga tillkortakommanden i välfärdens kärnområden. I vad mån detta och den efterföljande debatten har satt sin prägel på västsvenskarnas inställning till sjukvård bedriven i privat regi är dock en annan fråga. Men legitimitet och folklig förankring är sedan förut en akilleshäla för många av de reformer som utgör kärnan i NPM. Svenskarna så väl som västsvenskar har länge varit kritiska. Det gäller inte bara sjukvård i privat regi utan även t.ex. vinster i välfärden (Nilsson, 2018, 2013). Det kan vara så att människor när krisen kommer söker ett narrativ som överensstämmer med den egna världsbilden; kanske tänker man sig att vinstintresse, privatiseringar och nedskärningar går hand i hand, och att detta nu visat sig ta livet av våra äldre. Utan facit i hand är det en slutsats utan bevis eller fakta. Men det är likväl ett problem för NPM som styrningsmodell ”för alla säsonger” om den inte kan behålla sin trovärdighet i kristider. Offentlig verksamhet är en förtroendebransch och i slutändan är det medborgarna som bestämmer hur den skall vara organiserad.

Noter

- 1 Svarsfrekvensen i den västsvenska SOM-undersökningen för perioden 2015 till 2019 har legat kring 50 procent.
- 2 Svarsfrekvensen för denna undersökning blev 44 procent.
- 3 Längre tillbaka i tiden finns exempel på ganska stor variation i synen på privat vård mellan mätillfällena i den västsvenska SOM-undersökningen. Men det är då fråga om förändringar mellan två år.
- 4 Det är inte helt uteslutet att skillnaderna skulle kunna bero på sättet att mäta. Frågorna och svarsalternativen har visserligen varit identiska, men det fanns vissa skillnader i utformningen av enkäterna. Dit hör ordningsföljden mellan

frågorna om politiska förslag, men också frågornas inbördes placering i enkäten. Därtill kommer att SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 har varit tematiskt inriktad mot frågor kopplade till vård och hälsa.

Referenser

- Andersson, Ulrika. (2020). Trendöversikt och uppdatering. SOM-undersökningen om Coronaviruset. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Andersson, Ulrika & Henrik Ekengren Oscarsson (2020). Institutionsförtroendet inte lika politiserat under pandemin. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bol, Damien, Giani, Marco, Blais, André & Loewen, Peter John (2020). The effect of COVID-19 lockdowns on political support: Some good news for democracy?. *European Journal of Political Research*, n/a.
- Esaiasson, Peter, Sohlberg, Jacob, Ghersetti, Marina & Johansson, Bengt (2020). How the coronavirus crisis affects citizen trust in institutions and in unknown others: Evidence from 'the Swedish experiment'. *European Journal of Political Research*, n/a.
- Hood, Christopher (1991). A public management for all seasons?. *Public administration*, 69: 3-19.
- Hökmark, Gunnar (2020) ”Skyll inte coronadöden på privat äldreomsorg”. Aftonbladet 2020-06-24.
- Martinsson, Johan & Andersson, Ulrika (2020). Svenska trender 1986-2019. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2013). Väljare och brukare om offentlig och privat välfärd i Västsverige. I Annika Bergström & Jonas Ohlsson (red) *En region för alla? Medborgare, människor och medier i Västsverige*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2016). Välfärdspolitik och välfärdsopinion i Sverige och Västra Götaland 2015. O Annika Bergström & Niklas Harring (red) *Hållbarhetens horisont. Samhälle Opinion och Medier i Västsverige*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2018). Svenska folket om välfärdsstatens omstrukturering. I Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Privata sjukförsäkringar. Ett kunskapsunderlag om möjliga konsekvenser för patienter och medborgare (2020). Stockholm: Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.
- Schottenius, Maria (2020). Kritiska frågor ska ställas men alarmisterna får fundera på en annan strategi. Dagens-Nyheter 2020-04-20.
- Stilhoff Sörensen, Jens (2020). Viruset blottlägger svenska svagheter. Svenska Dagbladet 2020-03-09.
- Svenska Dagbladet (2020). ”Ingen kris för privat sjukvård”. 2020-03-23.